

De rode wouw als ecosysteemdienst

De Rode Wouw is door de West-Europese geschiedenis heen afwisselend gezien als een gratis vuilnis- en kadaveropruimer en dus als een zeer welkome en beschermenswaardige vogel, maar ook als een brutale aaseter die bovendien ook landbouwgewassen en zelfs je wasgoed van de waslijn roofde. Shakespeare beschreef Londen ooit als de stad van kraaien en rode wouwen. De kraaien zitten er natuurlijk nog steeds, maar de Rode Wouw heb ik er nooit gezien, maar nog altijd weet iedere Engelsman wat je bedoelt als je het hebt over *the city of Red Kites and Crows*.

In het Engeland van Shakespeare zou de Rode Wouw vanwege zijn vuilnisophaaldiensten nog lang streng beschermd blijven terwijl even verderop in Schotland ze letterlijk vogelvrij werden verklaard. Dat lijkt me trouwens in retrospectief een historische blunder want het oude Edinburgh was altijd een notoire vieze dichtbebouwde stad met als (ook in onze dagen nog voortlevende) bijnaam *Aulde Reekie* (zoiets als: ouwe gore stankstad) omdat er wel vele woonlagen maar geen vuilnisophalers waren. Alle vleesresten, kadavers en andere troep werd op straat of even buiten Royal Mile gegooid. De Rode Wouw was in de late middeleeuwen en vroege renaissance dus een soort ecosysteemdienst *avant la lettre*. Weliswaar naar plaats en tijd een omstreden ecosysteemdienst, maar toch al een eerste voorbeeld dat de natuur gratis diensten verleent aan ons als samenleving. De Rode Wouw zou je dus gevoeglijk kunnen zien als pandabeertje of icoon voor de ecosysteemdiensten.

Drie P's

Ecosysteemdiensten worden door sommigen wel gezien als het nieuwe ankerpunt voor het nieuwe omgevingsbeleid en het toekomstige omgevingsrecht. De natuur levert ons regulerende diensten (zoals plaagbestrijding, bestuiving, waterkering, koolstofvastlegging, waterregulatie), culturele diensten (zoals recreatie, bodemarchief, cultuurhistorie, gezondheid) en productiediensten (voedsel, hout, windenergie en andere duurzame energie, zoet water etcetera). Je zou ook nog ondersteunende diensten kunnen onderscheiden zoals de nutriëntenkringloop, bodemvorming en biodiversiteit. Productiediensten zullen vooral met natuurgebruik te maken hebben, terwijl culturele diensten meer om beleving gaan. Regulerende diensten gaan over regulering van processen in ecosystemen. Het gaat, dunkt mij, dus om respectievelijk gebruiken, beleven en beschermen ofwel *profit, people* en *planet*; de befaamde drie P's van duurzame ontwikkeling.

Rechtsblokkade

Bij duurzame gebiedsontwikkeling zouden deze ecosysteemdiensten dus meegewogen moeten worden en met elkaar in balans moeten worden gebracht. Kunnen momenteel ecosysteemdiensten meegewogen of afgewogen worden? Neen, het huidige omgevingsrecht kent ze domweg niet en juristen blokkeren dus in feite deze vernieuwing alsmede een mogelijk antwoord op de vraag uit het Regeerakkoord van het huidige kabinet Rutte. In het Regeerakkoord wil dit kabinet 'een integrale afweging' bij de ruimtelijke ordening en het omgevingsbeleid, maar waarschijnlijk heeft men niet in de gaten dat het huidige recht juist uitgaat van een sectorale toetsing en een integrale afweging juist uitsluit. Denk maar eens aan de habitattoets, de soortentoets of de luchtkwaliteitstoets of de watertoets. Er is dus een rechtsblokkade en zolang die er is verandert er niks.

Functiecombinatie

Is dat erg? Ja, soms is dat zelfs heel erg. Vooral als een voor alle drie P's gunstige functiecombinatie wordt tegengehouden. Denk bijvoorbeeld aan de ecologische en juridisch-planologische refugium-werking van een windturbinepark op zee of op een houtakker (duurzame energie middels *forest windfarming*) of het juridisch niet mee kunnen laten wegen van recreatie-aspecten, voedselproductie of cultuurhistorie van een natuurgebied.

Is deze blokkade gemakkelijk op te heffen? Nou nee, de meeste toetsen zijn immers ook nog eens van Brusselse origine en de Europese Commissie heeft bij monde van Barroso nog niet zo heel lang geleden aan Balkenende geantwoord dat Brussel de EU-richtlijnen gewoon nog even met rust wil laten. Maar bovendien: er is bijna nog geen jurist in dit land te vinden die al vertrouwd is met het idee van de ecosystemdienst, laat staan van de onhebbelijkheden, maar vooral ook de zegeningen van zijn icoon de Rode Wouw ...

Fred Kistenkas

Alterra en Wageningen Universiteit

Zie nader: F.H. Kistenkas, Van toetsing naar weging? Duurzame gebiedsontwikkeling en natuurwetgeving, Tijdschrift Landschap 2011-1, p. 17-24 en ook C.J. Bastmeijer, Ieder voor zich en de natuur voor ons allen. Over de relatie tussen mens en natuur en de toekomst van het natuurbeschermingsrecht, inaugurele rede Universiteit van Tilburg, Bju Den Haag 2011.